

gent:

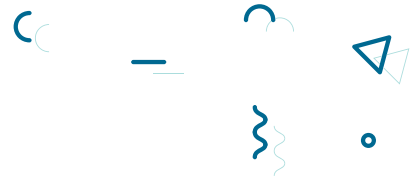
Checklist

functioneel meertalig leren

IN HET SECUNDAIR ONDERWIJS

Functioneel meertalig leren bij jou op school

10 tips

10 tips

- 1 Ga op verkenning
- 2 FML in een ruimer kader
- 3 Maak duidelijke (taal)afspraken
- 4 Werk samen met je collega's
- 5 Ondersteun collega's en wissel ervaring uit
- 6 Het moet niet altijd groot zijn
- 7 Weerstand hoort erbij
- 8 Creëer ruimte voor experiment
- 9 Communiceer doordacht, divers en efficiënt
- 10 Veranker wat werkt

Tip 1.

Ga op verkenning

Verruim je kennis

Wat maken meertalige leerlingen mee? Wat kan je van hen verwachten? Op welke manier speelt het moment waarop ze Nederlands hebben geleerd een rol? Welke impact heeft hun meertaligheid op het leerproces? Hoe kan je school en het schoolteam meertalige leerlingen ondersteunen? Vergaar zoveel mogelijk kennis rond meertaligheid, meertalige taalontwikkeling en FML.

Breng de leerlingenpopulatie op jouw school duidelijk in kaart

Probeer een helder zicht te krijgen op de meertalige competenties van je leerlingen en hun taalrepertoires. Die inzichten vormen namelijk het uitgangspunt voor een (meer)talenbeleid op je school.

Hoeveel meertalige leerlingen telt jouw school? Welke talen spreken ze? Hoe goed spreken ze deze talen? Zijn er nieuwkomers of (ex-)OKAN-leerlingen? Wat is hun culturele achtergrond? Welke gegevens zijn relevant voor je school en waar zijn er momenteel blinde vlekken? Pas je intake- of inschrijvingsbeleid hierop aan.

Maak hiervoor gebruik van:

- de inschrijvingsgegevens van de leerlingen of de info via het leerlingendossier / leerlingenvolgsysteem.
- [een leerlingenbevraging](#)
- [talenpaspoorten / een talenportfolio](#).
Het is handig om dit op klasniveau in te zetten. Betrek dus je collega-leraren en maak duidelijk waarom het belangrijk is om een goed zicht te krijgen op de meertalige competenties van leerlingen.

Onderzoek de meningen over meertaligheid en thuistalen op school

Wat denken leerlingen, ouders en het lerarenteam over meertaligheid? Waar komen hun ideeën en overtuigingen vandaan? Is er nood aan wat (wetenschappelijke) kennis of inzichten?

Je kan dit op verschillende manieren aanpakken, afhankelijk van de context van je school en de doelgroep die je voor ogen hebt. Wat cruciaal is, is dat je duidelijkheid verschaft over waarom je deze informatie wilt verzamelen en welk doel je ermee wil bereiken:

Lerarenteam:

een (goed voorbereid) gesprek in de personeelsvergadering aangaan, het binnen de vakwerkgroepen aanbrenge...

Leerlingen:

bevraging, focusgroepen, betrekken van leerlingenraad, het gesprek in de klassen laten voeren (als je collega-leraren al mee zijn in het verhaal)...

Ouders:

bevraging, focusgroepen, ouderbijeenkomsten, oudercontacten...

Overkoepelend:

ga het gesprek gezamenlijk aan in een focusgroep met leraren, leerlingen en ouders.

Meer info en inspiratie

voor een goede werkvorm:

Dirkse-Hulscher, S., 2007.

Het GrootWerkvormenboek. Dé inspiratiebron voor resultaatgerichte prestaties, vergaderingen en andere bijeenkomsten. Amsterdam: Boom.

over de aanpak van de samenkomsten:

[Fiche Metrotaal Tips en tops voor de coach](#)

Observeer je collega's in andere klassen

Om een duidelijker zicht te hebben op hoe het schoolteam in de praktijk omgaat met meertaligheid en meertalige leerlingen en waar ruimte is voor verbetering, kan je bij de collega's in de klassen gaan kijken. Dergelijke observaties of hospiteerbezoeken kunnen een diepgaand inzicht bieden in de klaspraktijk.

Wees van bij het begin duidelijk over wat je van plan bent met de opgedane kennis tijdens de observatie.

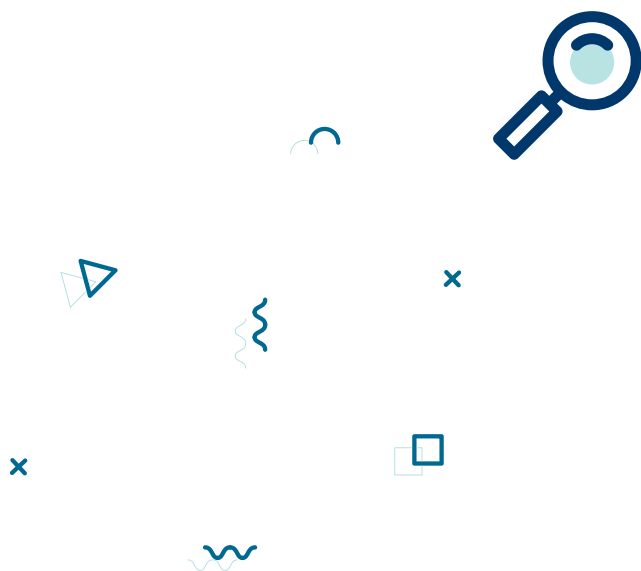
Start bij de collega's die het oké vinden dat je bij hen in de les komt kijken en geef ruimte aan andere collega's bij wie het vertrouwen nog moet groeien. Zo kunnen ze eventueel later nog aansluiten. Geef hen ook de kans om zelf bij collega's op klasbezoek te gaan.

Werk eventueel samen met een pedagogische begeleider of een taalbegeleider.

Een professional kan het hele proces mee helpen ondersteunen.

Na de observatie

- Bundel al je bevindingen en koppel ze terug naar het lerarenteam. Bepaal samen met hen waar kansen en eventuele knelpunten liggen en ga ermee aan de slag. Dat kan op verschillende manieren, maar het is vooral belangrijk dat je hierover van bij het begin open en duidelijk communiceert.
- Probeer deze bezoeken regelmatig in te plannen. Zo kan je opvolgen of de acties die je onderneemt ook iets teweeg brengen in de klaspraktijk en of er sprake is van groei. Misschien kom je ook mooie praktijkvoorbeelden tegen die je kunt delen met de rest van het team.
- De kijkwijzer 'Functioneel meertalig leren voor leraren' kan je een richting geven bij je klasbezoeken en observaties.

Tip 2.

Plaats FML in een ruimer kader

Het wettelijk kader

- Internationaal verdrag inzake de Rechten van het Kind, art. 30:
 - ‘Kinderen hebben het recht op hun eigen cultuur, taal en godsdienst — zelfs als deze niet worden gedeeld door de meerderheid van de mensen in het land waar ze leven.’
- De Onderwijstaalwet van 1963 bepaalt dat het Standaardnederlands de instructietaal op school is, behalve in de lessen moderne vreemde talen of bij ‘Content and language integrated learning’ (CLIL). Deze wet geldt enkel voor schoolpersoneel (leerkrachten), **niet** voor de leerlingen en hun ouders. Dit wil zeggen dat FML, waarbij de nadruk wordt gelegd op de interactie tussen leerlingen en andere strategieën om leerlingen hun thuistalen functioneel te laten inzetten, volledig conform de regelgeving is.
- De ontwikkelingsschalen voor het kwaliteitsbeleid Omgaan met diversiteit, binnen het Referentiekader Onderwijskwaliteit (ROK) van de onderwijsinspectie.
- De eindtermen die op Vlaams niveau zijn vastgelegd.

Het didactisch kader

- Functioneel meertalig leren is geen doel op zich. De thuistaal functioneel inzetten is een middel om tot betere leerprestaties te komen en de eindtermen te bereiken en sluit nauw aan op pedagogische kaders als taalontwikkelen lesgeven, het creëren van een krachtige (taal)leeromgeving, inzetten op differentiatie. FML kan deze kaders bovendien ook verder versterken. De thuistaal van de leerlingen wordt beschouwd als een vorm van didactisch kapitaal die benut kan worden bij het activeren van kennis en het komen tot nieuwe inzichten om zo de lesdoelstellingen makkelijker te behalen.

Het achterliggende idee is dat alle talen van meertalige leerlingen het leren kunnen versterken en dat ze hun laten moeten, willen, kunnen en mogen inzetten.

- Het doordacht inzetten van de thuistalen en het inzetten van hun volledige taalrepertoire bevordert het welbevinden van de leerlingen – wat op zijn beurt het leerproces en het leerrendement versterkt.

Tip 3.

Maak duidelijke (taal)afspraken

- Duidelijke afspraken maken het leven makkelijker, ook op school. Denk samen met het lerarenteam na over welke essentiële afspraken er over taalgebruik gemaakt kunnen (of moeten) worden en welke grote lijnen kunnen worden uitgezet. Denk aan afspraken over taalgebruik tijdens groepswork, evaluatiemomenten, instructies enzovoort.
- Baseer je op inzichten uit wetenschappelijk onderzoek rond meertaligheid en meertalige taalverwerving. Zorg ervoor dat respect voor alle talen en taalvariëteiten vooropstaat.
- Voorzie voldoende ruimte om deze afspraken te verfijnen op klasniveau, en doe dat bij voorkeur samen met de leerlingen. [Hier](#) vind je meer inspiratie
- Veranker de afspraken in het schoolreglement en het talenbeleid van je school.

Tip 4.

Werk samen met je collega's

Neem je collega's van bij het begin mee in het verhaal

Samenwerken helpt om de gedragenheid en betrokkenheid te verhogen, zorgt voor een sterke link met de praktijk en brengt verschillende perspectieven samen. Bovendien betekent samenwerking ook dat je niet alles zelf hoeft te dragen.

Maak een stakeholdersanalyse

Bepaal zo welke collega's je kunt betrekken en wat daarvoor de beste aanpak is. Ook met het kernteam kun je die oefening doen.

Breng in kaart welke andere projecten er bij jou op school lopen

Zijn er raakvlakken? Kunnen jullie iets voor elkaar betekenen? Kunnen jullie de krachten bundelen en elkaar versterken?

Hou alles voldoende functioneel en praktisch

Acties en initiatieven die van onderuit groeien en *reality proof* zijn (denk aan samen methodieken of materialen uitwerken, uittesten en erover uitwisselen) werken op lange termijn het best.

Meer info en inspiratie over samenwerken

- www.metrotaal.be
- Bogaert N. & K. Van den Branden (2010). *Handboek taalbeleid secundair onderwijs*. Leuven: Acco.
- Wigman, M. (2013). *Regel jij het draagvlak? Een praktisch handboek over verandercommunicatie*. Den Haag: Uitgeverij De Communicatiepraktijk.
- [Methodieken uitgetest door het lerend netwerk FML](#)

Tip 5.

Ondersteun collega's en wissel ervaring uit

Voorzie tijd en ruimte voor bijscholing

Leraren zijn vaak overbevraagd. Zorg er samen met de directie voor dat er voldoende tijd en ruimte gecreëerd wordt voor leerkrachten om zich bij te kunnen scholen, methodieken aan te passen en/of uit te werken... kortom om de nodige kennis en vaardigheden te kunnen ontwikkelen. Probeer praktische en organisatorische drempels samen weg te werken.

Maak kennis makkelijk toegankelijk

Ondersteun je lerarenteam door de nodige kennis beschikbaar en toegankelijk open te stellen. Laat bijvoorbeeld meertaligheid of taalbeleid aan bod komen op je personeelsvergadering, of wijd er een (deel van een) pedagogische studiedag aan. Een externe expert of je pedagogisch begeleider uitnodigen kan daarbij een meerwaarde betekenen.

Voorzie ook een (online) plek waar leerkrachten op een gestructureerde en toegankelijke manier relevante informatie snel kunnen terugvinden: sla relevante documenten op het intranet op en communiceer erover, maak de tool FML bekend bij het lerarenteam enzovoort.

Leer leerkrachten omgaan met talige diversiteit

Leerkrachten moeten over de nodige competenties beschikken om interactie in de klas op gang te kunnen brengen én houden, en om voldoende en gerichte taalsteun te kunnen bieden aan meertalige leerlingen. Ondersteun hen dus voldoende: denk aan training op het gebied van differentiatie in heterogene klasgroepen, het inzetten van de thuishalen van leerlingen op een zinvolle en functionele manier, het werken met interactieve en coöperatieve werkvormen enzovoort.

Stimuleer de uitwisseling van praktijkervaringen

Geef leerkrachten expliciet tijd en ruimte om praktijkervaringen uit te wisselen. Is er bijvoorbeeld een vast overleg waarop ruimte kan worden gemaakt om dat te doen? Uitwisselen en samen tot oplossingen komen is immers een zeer krachtige manier van samenwerken en elkaar ondersteunen. Uiteraard vereist dat wel de nodige veiligheid binnen je team.

Laat leerkrachten vaak samenwerken

Spoor je collega's aan om elkaars lessen te observeren, samen lessen voor te bereiden en in te zetten op co-teaching. Deze ervaring zorgt voor meer verbinding en vertrouwen in elkaar, en geeft leraren het gevoel gedragen te zijn. Bovendien vormt het een uitstekende voedingsbodem voor het talenbeleid op je school.

Organiseer scholenbezoeken

Je kan ook samen met het schoolteam andere scholen bezoeken om inspiratie op te doen of een schooloverstijgende samenwerking opstarten om zo expertise en ervaringen uit te wisselen.

Meer info en inspiratie

www.metrotaal.be

stad.gent/functioneelmeertaligleren

Tip 6.

Het moet niet altijd groot zijn

Neem één stap per keer

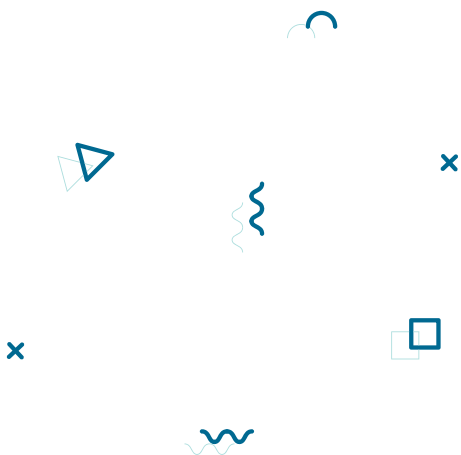
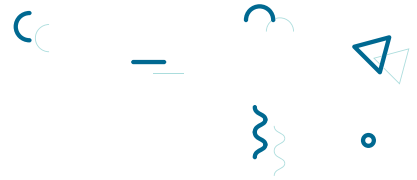
Verdeel de weg naar je doelstelling in kleinere stappen. Dat maakt het zowel voor jou als voor je collega's haalbaar.

Vier de successen, hoe klein ze ook mogen zijn

Maak ze zichtbaar in je school. Denk aan een artikeltje in de schoolkrant of op het intranet, posters aan de muren, een bericht aan het bord in de lerarenkamer, een agendapuntje op het personeelsoverleg enzovoort. Op die manier bekrachtig en erken je je collega's, maak je hun expertise zichtbaar en zet je tegelijkertijd meertaligheid en wat je hierrond doet in de verf.

Denk samen met je collega's / kernteam na over hoe successen gevierd kunnen worden

Betrek hier ook de leerlingen (en eventueel hun ouders) bij.

Tip 7.

Weerstand hoort erbij

‘Nieuw’ is altijd even wennen

Het is normaal dat we ons ongemakkelijk voelen als we met iets nieuws geconfronteerd worden. Maar dat is een goed teken: het betekent dat we het belangrijk vinden. Bovendien is het ook normaal dat we op vernieuwingen verschillend reageren: er zijn *believers* die meteen willen meedoen, anderen kijken eerst de kat uit de boom, nog anderen verzetten zich al meteen.

Creëer betrokkenheid

De meeste mensen hebben wat tijd nodig om voor zichzelf uit te maken wat een bepaalde verandering voor hen betekent en hoe ze daarmee om zullen gaan. Geef hen de nodige tijd en wees duidelijk over wat je met een bepaalde verandering wil bereiken. Het is essentieel dat het team zich betrokken voelt, de kans krijgt om eigen accenten te leggen en mee vorm kan geven aan vernieuwingen en veranderingen.

Start klein en bouw langzaam op

Ga eerst aan de slag met de *believers*, zet samen met hen de eerste stappen en koppel telkens terug naar de grotere groep (een vast puntje op de personeelsvergadering, bijeenkomsten van de vakgroepen, op lesbezoek gaan bij elkaar enzovoort.) Zo begint het thema meer te leven op school en worden de ‘afwachtende’ collega’s nieuwsgierig. Als zij zien dat het bij anderen werkt, beginnen ze functioneel meertalig leren zelf ook als een haalbare aanpak te zien.

Neem ook kritische collega’s mee in het proces

Weerstand is nooit ongegrond en daarom is het belangrijk om kritische stemmen op een constructieve manier mee te nemen en samen naar oplossingen te zoeken. Sta open voor hun ideeën, spreek er met hen over, vraag door en reflecteer er achteraf over. Welke elementen kun je meenemen? Kunnen of moeten er zaken aangepast worden? Zijn er alternatieven te bedenken?

Onderzoek de redenen voor weerstand

In de FML-tool vind je bij het onderdeel ‘Enkele mythes rond FML doorpikt’ de meest voorkomende redenen van weerstand, met telkens een wetenschappelijk onderbouwd antwoord. Wat met gevoelens van controleverlies? En moet je zelf alle talen spreken om met FML te kunnen starten? Met de input uit de tool ben je gewapend om het gesprek met je team aan te gaan.

Bereid het hele proces goed voor

Wil je verandering op een kwaliteitsvolle manier realiseren, zorg er dan voor dat alle ‘ingrediënten’ aanwezig zijn: een visie, een duidelijk belang, een plan, de nodige middelen en competenties. Zo hou je veranderingsprocessen op het juiste spoor.

Meer info en inspiratie over omgaan met weerstand

- [Metrotaal.be](https://www.metrotaal.be)
- [Fiche Metrotaal Omgaan met weerstand](#)
- [7e-model.be](https://www.7e-model.be) (7 hefboomen voor gedragsverandering)
- Knoster, T., R. Villa, & J. Thousand (2000). *A framework for thinking about systems change*. In Villa, R. & J. Thousand (eds.), *Restructuring for caring and effective education: Piecing the puzzle together*. Baltimore: Paul H. Brookes Publishing Co, p. 93-128.
- Kotter, J. & H. Rathgeber (2010). *Onze ijsberg smelt!* Amsterdam/Antwerpen: Business Contact.
- Kotter, J. & L. Whithead (2010). *De kunst van overtuigen. Draagvlak en betrokkenheid creëren*. Amsterdam/Antwerpen: Business Contact.
- Wigman, M. (2013). *Regel jij het draagvlak?* Een praktisch handboek over verander-communicatie. Den Haag: Uitgeverij De Communicatiepraktijk.

Tip 8. Creëer ruimte voor experiment

- Laat leraren kennis maken met FML door hen een (kleine) **methodiek, werkvorm of actie in eigen praktijk te laten uitproberen**. Dat hoeft niet iets groots te zijn. Daarbij kan het ook helpen om voort te bouwen op wat de leerkrachten nu al doen. Zo wordt er erkenning gegeven aan hun expertise en is de stap naar dat 'nieuwe' ook wat kleiner.
- **Laat de leraren zelf bepalen welke methodieken ze willen uittesten**, en hoe en op welke manier ze dat precies willen doen. Door hun die autonomie en keuze te bieden, zorg je ervoor dat je collega's er meer voor openstaan om iets nieuws te proberen.
- **Bied je leerkrachten voldoende ondersteuning:** bij wie kunnen ze terecht met vragen of als er iets niet lukt? Hoe kunnen ze onderling op regelmatige basis reflecteren of met elkaar uitwisselen? Hoe werk je samen aan oplossingen voor problemen of uitdagingen die opduiken?
- **Zorg dat er structureel tijd en ruimte wordt gecreëerd** voor leraren om zich bij te scholen, uit te wisselen en te overleggen en iets nieuws te kunnen uitproberen. Anders riskeer je dat leraren (zelfs de meest toegewijde) gefrustreerd raken en uiteindelijk afhaken, opbranden of in weerstand gaan.

Info en inspiratie over
methodieken / acties vind je [hier](#).

Tip 9.

Communiceer doordacht, divers en efficiënt

Om ervoor te zorgen dat het volledige schoolteam weet waarover het gaat, zich betrokken voelt en de visie rond functioneel meertalig leren uitdraagt én inzet, is ook een doordachte communicatie van cruciaal belang – van bij het begin.

- **Bekijk op voorhand samen met het kernteam welke doelgroepen je wil bereiken:** leraren, ander schoolpersoneel, leerlingen, ouders, externe partners enzovoort. Daarbij is het belangrijk om na te gaan welk niveau van betrokkenheid je hierbij van elke doelgroep verwacht en hoe je je communicatie erop kunt afstemmen.
- **Gebruik verschillende communicatiekanalen en –middelen, afgestemd op de doelgroep.**
- **Het communicatieplan moet niet af zijn!** Vraag het volledige team om feedback en input, en probeer de taken te verdelen en de timing te bepalen, afgestemd op de doelgroep.
- **Integreer je communicatieplan in het actieplan** of plan van aanpak. Stuur geregeld bij.
- **Je impliciete communicatie (wat je doet) is van grotere invloed dan je expliciete communicatie (wat je zegt).** Geef dus zelf het goede voorbeeld, en toon dat jij, je directie en het kernteam hetzelfde engagement delen en op één lijn zitten.

Meer info en inspiratie efficiënte communicatie

- 7e-model.be
(7 hefboomen voor gedragsverandering)
- Wigman, M. (2013). *Regel jij het draagvlak? Een praktisch handboek over verandercommunicatie.* Den Haag: Uitgeverij De Communicatiepraktijk.
- De 'trap van betrekken' (Quirk, 2008) of een *stakeholdersanalyse* (Wigman, 2013) zijn goede methodieken om snel en efficiënt een communicatieplan op te stellen.

Tip 10.

Veranker wat werkt

- **Gebruik het talenbeleid van je school** om die zaken die bij jou op school werken ook meteen vast te leggen en te verankeren. Doe dat ook in het schoolwerkplan en het schoolreglement, de schoolwebsite enzovoort.
- **Neem meertaligheid en talenbeleid ook mee in (formeel) contacten met leerkrachten** zoals personeelsvergaderingen, functioneringsgesprekken of vakgroepvergaderingen.
- **Evalueer geregeld.** Lijst samen met het team op wat goed gaat. Wat zorgt ervoor dat het een succes is? Wat is er nodig om het zo succesvol te houden? Wat loopt er nog niet zo vanzelfsprekend? Wat zijn onze werk- en leerpunten?
- **Laat de expertise en ervaringen niet verloren gaan.** Denk na over manieren om de opgedane kennis binnen de school te bundelen en te verankeren.
- **Waak over de nieuwe visie.** De school en de wereld eromheen zijn voortdurend in verandering: er komen nieuwe personeelsleden, nieuwe leerlingen en ouders binnen, er ontstaan nieuwe partnerschappen. Zorg dat de werkwijzen goed zichtbaar zijn en stem ze af aan de nieuwe noden.

Nog meer info en inspiratie over meertaligheid en meertalige taalontwikkeling

- www.stad.gent/functioneelmeertaligleren
functioneel gebruik van de thuistalen van de leerlingen in de lespraktijk, verrijkt met concrete voorbeelden en methodieken.
- www.meertaligheid.be
- Ağırdağ, O. & Vanlaar G. (2018). Does more exposure to the language of instruction lead to higher academic achievement? A cross-national examination. In: *International Journal of Bilingualism* 22(1), 123-137.
- Ağırdağ O., Kambel, E. (2018). *Meertaligheid en onderwijs*. Amsterdam: Boom
- Cummins, J. (1979). Linguistic interdependence and the educational development of bilingual children. In: *Review of Educational Research*, 49(2): 222-251.
- Gibbons, P. (2015). *Scaffolding language, scaffolding learning : teaching English language learners in the mainstream classroom*. Second edition. Portsmouth: Heinemann.
- Jaspaert, K., Frijns, K.(2017). *Taal leren. Van kleuters tot volwassenen*. Tielt: Lannoo Campus
- Julien, M. (2013). *Taalstoornissen bij meertalige kinderen*. Amsterdam: Pearson.
- Krashen, S. (1985). *The input hypothesis: Issues and implications*. Londen/New York: Longman.
- Lenaerts, L. & Y. Wauthier (2014). *Geen pANiek: Snel op weg met anderstalige nieuwkomer*. Antwerpen: Maklu.
- Orioni, M. (2017). *Het meertalige kind. Een eerste kennismaking*. Amsterdam: Van Genneep.
- Van der Linden, E. & F. Kuiken (2014). *Het succes van tweetalig opvoeden. Gids voor ouders en opvoeders*. Leuven: Acco.

Scan me!

Onderwijs
centrum.gent

stad.gent/functioneelmeertaligleren